

Секція 4. Теорія і методика професійної освіти
Юрченко О. В., аспірант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
м. Умань, Україна

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ НА ОСНОВІ ОБ'ЄДНАННЯ ЦІЛЕЙ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОЇ, ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ, СОЦІАЛЬНО-ДОЗВІЛЛЕВОЇ ТА СУСПІЛЬНО-ГРОМАДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА

Однією із умов удосконалення підготовки майбутнього вчителя початкової школи до формування соціальної компетентності нами визначено – розвиток соціального інтелекту майбутнього вчителя на основі об'єднання цілей освітньо-виховної, освітньо-професійної, соціально-дозвіллевої та суспільно-громадської діяльності студента.

Оскільки, у теоретичній частині дисертаційної роботи (п.2.1), на основі аналізу сучасних досліджень доведено, що соціальний інтелект майбутнього вчителя початкової школи є невід'ємною складовою його особистісного компоненту готовності до формування соціальної компетентності учнів, що забезпечує його здатність взаємодіяти з суб'єктами освітнього середовища на основі соціальних правил та норм, соціальної інтуїції та прогнозування, соціальної виразності й співпереживання, особливої уваги потребує питання його розвитку у системі професійної підготовки у ВНЗ.

Основними напрямками розвитку соціального інтелекту вчителя початкової школи в умовах педагогічного ВНЗ визначаємо: освітній (у процесі викладання навчальних дисциплін); виховний (у процесі діяльності інституту кураторства); освітньо-професійний (у процесі педагогічної практики); соціально-дозвіллевий (у процесі дозвіллевої діяльності студентів, їх активного відпочинку, участі у роботі соціально-психологічних служб); суспільно-громадський (у процесі волонтерської діяльності та участі у роботі громадських об'єднань та центрів).

Їх реалізація є цілісним процесом професійної підготовки майбутнього педагога, що забезпечує: поглиблення уваги до питань підготовки майбутніх фахівців до формування соціальної компетентності учнів, формування

соціально активної особистості зі стійкою громадською позицією та високим соціальним інтелектом.

Кожен напрям діяльності має свої особливості конструювання форм та методів взаємодії через врахування характеристик соціального інтелекту. Так, у процесі опанування освітніми курсами доцільно взаємодію будувати на основі активних способів співпраці, зокрема кооперативних та колаборативних методів, тренінгових технологій та систем навчання «через досвід» (моделей емпіричного навчання К. Ітіна, Д. Колба, К. Маллендера та ін.). Виховну взаємодію необхідно будувати з метою розвитку емоційних критеріїв соціального інтелекту: соціальної виразності, співпереживання тощо та формування поведінкових навичок – співпрацювати в команді, слухати, пояснювати, уживатися з іншими тощо. Як провідні методи реалізації завдань виховного напрямку визначаємо: рольові ігри, тренінги, методи кооперативного та колаборативного навчання, кейс-метод, вправи на розвиток невербальних характеристик педагога, уміння розрізняти емоції та управляти власними тощо.

Реалізація завдань освітньо-професійного напрямку допоможе закріпити соціальні знання майбутнього вчителя, соціальну інтуїцію та прогнозування. Керівникам практики доречно деталізувати практичні завдання студентам-практикантам, щоб спрямувати їх професійно-адаптаційні дії на розвиток соціального досвіду взаємодії в умовах початкової школи. Робота викладачів зі студентами-практикантами повинна носити характер педагогічної супервізії, під якою розуміють метод управління, підготовки фахівця і консультування, спрямований на забезпечення ефективності та якості його професійної соціально-педагогічної роботи [3, с. 146].

Завдання застосування супервізії, на думку науковців-практиків, спрямовані на формування теоретико-соціально-педагогічного мислення студентів, розвиток умінь рефлексувати явища соціально-педагогічної дійсності, обґрунтовувати соціально-педагогічні проблеми, технологічно грамотно підходити до їх вирішення [3, с. 148].

Викладач-супервізор фактично виконує чотири фундаментальні функції: вчителя (специфічного), фасилітатора (сприяє, спонукає, стимулює), консультанта, експерта [5, с. 43]. Майстерність педагога-супервізора, який

здійснює супровід студентів у період педагогічної практики, на думку Г. Сініциної, визначається наявністю у нього таких особистісно-професійних якостей як вміння надавати підтримку практиканту, здатність до співпереживання й повага до особистості студента, вміння стимулювати його саморефлексію та саморозкриття, відкритість і щирість [4].

Вмотивованою вважаємо думку дослідників, які вважають, що для ефективної реалізації функцій супервізора викладачі повинен проходити спеціальну підготовку.

Організацію соціально-дозвілєвого та суспільно-громадського напрямів розвитку соціального інтелекту вчителя початкової школи варто проектувати на основі принципів добровільності, соціальної активності та персоніфікованості, що забезпечить самоствердження особистості, усвідомлення себе суб'єктом соціальної дійсності, яка спрямована на перетворення власних умов життєдіяльності та суб'єктів соціальної взаємодії.

Науковець З. Бондаренко, аналізуючи підходи до визначення волонтерства як складової соціально-громадської діяльності, зазначає, що дослідники тлумачать сутність цього феномена як: благодійність, що здійснюється фізичними особами на засадах неприбуткової діяльності, без заробітної платні, просування по службі, заради добробуту й процвітання спільнот і суспільства загалом; добровільницьку діяльність, засновану на ідеях безкорисливого служіння гуманним ідеалам людства та, не маючи цілей отримання прибутку, одержання оплати чи кар'єрного зросту; отримання всебічного задоволення особистих і соціальних потреб шляхом надання допомоги іншим людям; волонтер – доброволець, громадянин, що бере участь у вирішенні соціально значимих проблем у формі безоплатної праці; основу функціонування громадських організацій, форму громадянської активності населення; національну ідею милосердя та благодійності [1, с. 38].

Підтримуємо думку М. Вайнілович, що волонтерська діяльність сприяє самореалізації, особистісному росту, саморозвитку особистості, успішній соціалізації, допомагає одержувати навички взаємодопомоги та взаємопідтримки та має суспільно корисний характер [2, с. 406].

Отже, реалізація суспільно-громадського напрямку розвитку соціального інтелекту вчителя початкової школи виступає важливою складовою апробації етико-філософських ідей майбутнього педагога, сприяє формуванню фундаменту його гуманістичної спрямованості освітньої взаємодії, дає широкі можливості для актуалізації професійних і особистісних якостей (людяність, співчутливість, активність, суб'єктність позиції та ін.), формування почуття активної соціальної позиції та громадянської значущості.

Отже, реалізація визначених напрямів розвитку соціального інтелекту студентів в умовах педагогічного ВНЗ у поєднанні з реалізацією інших педагогічних умов може забезпечити успішність формування показників усіх компонентів готовності майбутнього вчителя початкової школи до формування соціальної компетентності молодших школярів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондаренко З. П. Організація волонтерської роботи майбутніх соціальних педагогів в умовах вищого навчального закладу: дис... канд. пед. наук: 13.00.05 / З. П. Бондаренко. – К., 2008. – 247 с.

2. Вайнілович Н. Волонтерський рух у сучасному українському суспільстві: мотиваційний аспект / Н. Вайнілович // Методологія, теорія і практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. – 2010. – № 2. – С. 407–410.

3. Салтыкова-Волкович М. В. Супервизия в социально-педагогической деятельности как важнейшая часть системы подготовки выпускников университета к профессиональной деятельности / М. В. Салтыкова-Волкович // Подготовка компетентного специалиста в образовательном пространстве учреждения образования. – Частина 2. – С. 145 –151.

4. Сеницына Г. П. Проблема подготовки педагогов-супервизоров к сопровождению студентов в период педагогической практики / Г. П. Сеницына // Интернет-журнал «Мир науки» – 2016. – Том 4. – № 5.– Режим доступа : <http://mir-nauki.com/PDF/11PDMN516.pdf>.

5. Ховкинс П. Супервизия. Индивидуальный, групповой и организационный подходы / П Ховкинс, Р. Шохет. – СПб. : Речь, 2002. – 276 с.